VOORREDE.

De documenten, die ik in dezen bundel opnam, kunnen in twee deelen gescheiden worden. De brieven van, aan en over Lodewijk van Nassau vormen wel het grootste gedeelte der verzameling, die ik begon bijeen te brengen in de dagen, toen ik mij bezighield met de uitgave der Apologie van den Graaf [1]. *Zij vullen aan, wat de Archives, de Correspondance de Guillaume le Taciturne, de door den heer Kervijn de Lettenhove in zijn werk „les Huguenots et les Gueux" medegedeelde uittreksels, de door Kluckhohn uitgegeven Briefe Friedrichs des Frommen en andere bronnen opleveren voor de kennis van dezen uitstekendsten der broeders van den Prins, wiens leven reeds enkele biografen heeft gevonden, die ons echter — naar mijne meening — den man niet hebben beschreven, zooals hij werkelijk is geweest. Om van vroegere schrijvers te zwijgen, wat de overigens zoo verdienstelijke auteurs Ds. Kindermann* [2] *en Dr. K. F. Ledderhose* [3] *over hem hebben uitgegeven, kan weinig meer genoemd worden dan populaire voorstelling van den „held", van den „Ritter*

---

1) *Zie Bijdragen en Mededeelingen*, 1885.

2) *Kindermann, Lodewijk van Nassau*, 1873.

3) *Ledderhose, Graf Ludwig von Nassau, Norden*, 1877.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ohne Furcht und Tadel", wiens ware beteekenis voor de geschiedenis van ons land en van zijn tijd nog in het licht gesteld moet worden en die dit zoo ten volle verdient. Naast den onvergetelijken Prins biedt de geschiedenis van onzen opstand tegen Spanje misschien geen aantrekkelijker figuur aan; niemand heeft naast den Prins belangrijker rol gespeeld in de eerste jaren van dien heldenstrijd. Ik hoop binnen korten tijd in staat te zijn eene studie over Lodewijk's leven in het licht te zenden.

Wie graaf Lodewijk uit de hier uitgegeven documenten alleen *zou willen leeren kennen, zou zich bij het omslaan der laatste bladzijde teleurgesteld vinden: deze stukken kunnen alleen worden gebruikt in samenhang met die veel talrijker brieven en memoriën, die in de bovengenoemde verzamelingen vervat zijn; zij kunnen slechts dienen om hier en daar toetsen aan te brengen, enkele trekken duidelijker te doen uitkomen, licht en schaduw beter te verdeelen op de schilderij, die ons het leven van „de rechterhand des Prinsen" zal weergeven.*

Hetzelfde aanvullende karakter draagt ook het tweede gedeelte dezer verzameling, bevattende eenige onuitgegeven stukken, die mij onder de handen kwamen bij mijne onderzoekingen in verschillende archieven. Ik meen niet te ver te gaan, wanneer ik aan enkele dezer stukken een groot belang toeken, altijd er weder op wijzend, dat zij alleen in verband met andere *op hunne rechte waarde kunnen geschat worden.*

Wat de wijze van uitgave betreft, ik heb gemeend spaarzaam te moeten zijn met aanteekeningen en mij te moeten beperken tot datgene, wat noodig scheen om de beteekenis en de waarde der documenten te doen uitkomen; het zou onmogelijk geweest zijn de vele belangrijke conclusiën, die uit deze brieven en memoriën zijn te trekken, in het nauwe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

keurslijf van „aanteekeningen onder de bladzijde" samen te persen. Voor het gemak van hen, die de stukken willen gebruiken, heb ik dikwijls verwezen naar de plaatsen, waarop bij dat gebruik de aandacht vooral dient gevestigd te worden.

Eene uitgave als deze is niet mogelijk zonder de welwillende hulp van velen en het is mij aangenaam er op te kunnen wijzen, hoe velen mij mijne onderzoekingen gemakkelijk hebben gemaakt. In de eerste plaats heb ik hier nogmaals mijn dank te betuigen aan den luit. gen. Mansfeldt, die mij de schatten van het Huisarchief des Konings op zijne onzen geschiedkundigen zoo bekende heusche wijze openlegde, en aan Dr. Knuttell te 's Gravenhage, die mij zijne gewaardeerde hulp aanbood bij het kopieeren van stukken uit dat Archief. Maar niet minder dank ben ik verschuldigd aan de Pruisische regeering, die door de vriendelijke bemiddeling van den Nederlandschen gezant te Berlijn, Jhr. van der Hoeven, mij vergunde een groot aantal stukken uit het Staatsarchiv te Marburg in mijne woonplaats te gebruiken — eene welwillendheid, waarvoor ik zeker niet het minst dank heb te brengen aan den beroemden geleerde, die het Directorium der Preussischen Staatsarchive leidt, aan Prof. Dr. Heinrich von Sybel. Ook den Director van het Staatsarchiv te Marburg, Dr. Könnecke, en zijn ijverigen assistent, Dr. Winter, mag ik niet vergeten: de krachtige hulp, die zij mij betoonden, wist den afstand van Marburg tot Groningen te doen vergeten, al maakte de douane in het begin enkele bezwaren, die de vindingrijkheid van den heer Geertsema, consul van het Duitsche Rijk te Groningen, evenwel spoedig wist te overwinnen; toen ik hun idyllisch gelegen en voorbeeldig ingericht archief te Marburg bezocht, ondervond ik, dat de zoo roemrijk bekende heuschheid der leiders van ons *Rijksarchief voor onze onderzoekers in Duitsche archieven rijke vruchten*

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

afwerpt. Ook te Dresden vond ik krachtige medewerking; Dr. Hassel, Director van het Hauptstaatsarchiv aldaar, en zijnen beambten zij daarvoor mijn hartelijke dank gebracht.

Groningen, Juli 1887.

P. J. BLOK.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf